

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УМАНСЬКОГО РАЙОНУ

О.В. ЖАРУН, кандидат економічних наук
О.В. НАУМОВА, магістр

У статті визначено місце і значення зернового господарства для його економіки, пропозиції щодо підвищення економічної ефективності зернового виробництва у підприємствах району.

Зростання економічної ефективності зернового виробництва має важливе значення, як для забезпечення продовольчої безпеки держави та розширення її експортного потенціалу, так і для економічного розвитку аграрних формувань, оскільки на сучасному етапі – це одна з небагатьох галузей яка може гарантувати їм певний рівень прибутковості.

Теоретичні та методологічні проблеми ефективності зернового господарства знайшли відображення у працях вітчизняних і зарубіжних вчених: О. Каневського, О. Сторожука, Р. Гладиша, Г. Гуляєва, Ю. Раунера й інших. У сучасний період дослідженням ринку зерна займаються відомі українські вчені, зокрема П.Т., Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, М.Я. Дем'яненко, О.М. Шпичак, В.І. Власов. Разом із тим у літературних джерелах залишаються недостатньо проаналізованими і висвітленими питання пошуку можливостей підвищення ефективності зернового господарства та ринку зерна, особливо з урахуванням глобальних кліматичних змін і входження України у світові та європейські структури.

Методика досліджень. У процесі підготовки статті використовувалися такі методи економічних досліджень: діалектичний та абстрактно-логічний; емпіричний; статистико-економічні.

Результати досліджень. Необхідність визначення ефективності будь-якої галузі народного господарства, в тому числі і зернового виробництва, об'єктивно впливає з можливості досягти при визначеному напрямку науково-технічного прогресу, великої економії засобів і праці. Це особливо важливо в умовах обмеженого розміру ресурсів, так як, чим ефективніше в масштабах країни будуть використовуватись наявні ресурси, тим ширше будуть задоволені його потреби в різних видах продукції. Основні економічні показники виробництва пшениці наведено в таблиці 1.

Аналізуючи дані таблиці 1. слід зазначити, що на протязі 5 років виробництво зерна було рентабельним, окрім 2007 року, тоді рівень збитковості склав 4,48%. Найвищим за 5 років став рівень рентабельності 2011 року, він становив 42,6%, на це вплинула висока ціна реалізації. Собівартість 1 ц продукції в 2006 році складала 41,69 грн, в 2011 – 99,96 грн. Собівартість на

протязі 6 років збільшувалась, але не значним чином, що вплинуло на розмір прибутку отриманого від реалізації. Фактична ціна реалізації 1 ц зерна пшениці у 2006 році склала 54,63 грн, у 2011 – 142,63 грн. На ціну реалізації продукції значною мірою впливає попит та пропозиція, що і спричинило стрибок ціни в 2010 році.

1. Економічна ефективність виробництва пшениці у сільськогосподарських підприємствах Уманського району

Показник	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2011р до 2006р., %
Площа посівів, га	10058	14221	16578	14641	12644	12709	126,3
Урожайність, ц/га	38,3	22,1	47,5	44,4	38,4	50,8	132,6
Валовий збір, ц	385336	312193	786954	650090	481179	646705	167,8
Реалізовано, ц	326026	239442	444078	671676	381106	380772	116,8
Собівартість реалізованої продукції, грн/ц	41,68	82,98	57,53	74,34	89,82	99,96	239,8
Ціна реалізації, грн/ц	54,63	79,26	66,91	75,66	108,81	142,63	261,1
Товарність, %	84,6	76,6	56,4	103,3	79,2	58,8	-25,8п.п.
Прибуток (збиток), грн/ц	12,95	-3,72	9,38	1,32	18,99	42,67	329,5
Рівень рентабельності (збитковості), %	31,07	-4,48	16,30	1,77	21,1	42,6	+11,6 п.п.

За відсутності пропозиції попит був зумовлений низькою урожайністю. Рівень товарності у 2009 році склав 103,3%, у 2010 – 79,2%. Це зумовлене тим, що деяка частка виробленого зерна йде на потреби підприємства. Рівень рентабельності у 2006 році становив 31,07%, 2011р. — 42,6%. Рівень рентабельності залежить від собівартості виробництва та ціни реалізації, які і формують прибуток і чим він вищий – тим і вищий рівень рентабельності.

Показники ефективності виробництва гречки наведено в таблиці 2.

2. Економічна ефективність виробництва гречки в сільськогосподарських підприємствах Уманського району

Показник	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2011р до 2006р., %
Площа посівів, га	879	728	585	545	669	1918	218,2
Урожайність, ц/га	8,9	7,2	7,6	9,4	10,8	8,8	98,9
Валовий збір, ц	7840	5242	4483	5130	7273	16915	215,8
Реалізовано, ц	5927	4552	3337	4976	6195	13071	220,5
Собівартість 1 ц, грн/ц	99,88	170,35	150,82	121,94	219,6	583,16	583,9
Ціна реалізації, грн	138,01	173,46	200,02	147,02	421,05	409,47	296,7
Товарність, %	75,5	86,8	74,4	96,9	85,2	77,3	+1,8п.п.
Прибуток (збиток) на 1 ц, грн	38,13	3,11	49,2	25,08	201,45	-173,69	-
Рівень рентабельності (збитковості), %	38,17	1,8	32,62	20,5	91,7	-29,7	-67,87п.п.

Аналізуючи дані таблиці 2. слід зазначити, що 2011 рік був не

рентабельним для вирощування даної культури, рівень збитковості становив – 29,7%, хоча й урожайність була відносно не низькою (8,8 ц/га), а площа посіву найвищою за досліджуваний період – 1918 га, (збільшилась у 2,1 раза). До збитковості призвела занадто висока собівартість (583,16грн/ц), яка збільшилась у 5,8 раза у порівнянні з 2006 роком.

Найбільш прибутковим роком для вирощування гречки був 2010рік, який становив 201,45 ц/га, а ціна реалізації була найвищою на протязі 6-ти років (421,05грн/ц) і майже у 2 рази перевищувала собівартість реалізованої продукції. Також на прибуток впливає рівень товарності, який у 2010 році становив 85,2%. Можна сказати, що гречка реалізується майже вся, про що й свідчить рівень товарності, залишки йдуть на потреби підприємства. Гречка на даному підприємстві не є стабільно рентабельним виробництвом, але вона відіграє свою роль у технології сівозміни при виробництві інших культур.

Показники ефективності виробництва ячменю наведено в таблиці 3.

3. Економічна ефективність виробництва ячменю в сільськогосподарських підприємствах Уманського району

Показник	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2011р, до 2006р, %
Площа посівів, га	9762	10245	10740	13718	9837	7829	80,2
Урожайність, ц/га	30,5	33,7	36,9	33,4	27,7	36,0	118,0
Валовий збір, ц	297859	345226	397149	458808	273424	281991	94,6
Реалізовано, ц	250761	312562	218160	372574	256232	141921	56,5
Собівартість 1 ц, грн/ц	43,40	51,20	64,72	74,77	95,09	105,77	243,7
Ціна реалізації, грн/ц..	49,34	55,60	79,39	77,04	94,07	151,79	307,6
Товарність, %	84,1	90,50	54,93	81,2	93,7	50,3	-33,8п.п
Прибуток (збиток) на 1 ц, грн	5,94	4,40	14,67	2,27	-1,02	46,02	774,7
Рівень рентабельності (збитковості), %	13,6	8,6	22,6	3,0	-1,07	43,50	+29,9п.п.

Проаналізувавши економічну ефективність виробництва ячменю, яка представлена в таблиці 3, можна зробити наступний висновок: самим несприятливим для вирощування ячменю виявився 2010рік. Одна із основних причин такого стану є низька урожайність даної культури – (27,2 ц/га), найнижча за весь досліджуваний період, також на збитковість вплинула ціна реалізації, яка була хоч і не самою низькою – 94,07 грн/ц, але не покривала витрат на виробництво даної культури (собівартість – 95,09грн/ц). І як наслідок господарства отримали збиток – 1,02грн/ц, а рівень збитковості дорівнював – 1,07%.

Найбільш сприятливим і ефективним для вирощування ячменю виявився 2011рік. Урожайність становила – 36,0ц/га, ціна реалізації була найвищою за аналізований період – 151,79грн/ц, і зросла у порівняння з 2006 роком у 3 рази, а також значно перевищувала витрати на виробництво даної культури. Собівартість хоча і підвищилась у 2,4 рази у порівнянні з 2006 роком і становила у 2011 році 105,77 грн/ц, але зростала меншими темпами ніж ціна

реалізації, і як наслідок – підприємства Уманського району отримали найвищий прибуток за весь період дослідження (46,02 грн/ц), а рівень рентабельності становив 43,5%.

Підвищення економічної ефективності сільського господарства в цілому передбачає збільшення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції при одночасному зменшенні затрат праці і матеріальних засобів на одиницю продукції. Розв'язання цієї проблеми нерозривно пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва, в процесі якої забезпечується підвищення врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби і птиці. В сучасних умовах сільське господарство розвивається переважно на основі інтенсифікації, що є основним джерелом підвищення його економічної ефективності.

Шляхи підвищення ефективності виробництва зерна, які забезпечують дальше збільшення обсягів виробництва продукції і зменшення витрат на одиницю продукції, передбачають комплекс таких основних заходів: поліпшення використання землі, підвищення її родючості; впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції; раціональне використання виробничих фондів і трудових ресурсів; впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустріальних методів виробництва; підвищення якості і збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці на основі колективного, сімейного і орендного підяду та оренди як прогресивної форми господарювання; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі різноманітних форм власності і видів господарювання і створення для них рівних економічних умов, необхідних для самостійної та ініціативної роботи.

Висновки. Отже, виробництво зернових на даний момент є дуже необхідним у наш час, оскільки воно є продуктом який використовується у всіх галузях народного господарства. Його ефективність залежить від факторів на які в певній мірі впливає людина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачуріна І.В. Тенденції розвитку внутрішньодержавних та міжнародних аграрних ринків / Бачуріна І.В. // Економіка АПК. — 2010. — № 8. — С. 106 – 109.
2. Бордадим М.В. Перспективи розвитку зернового комплексу України / Бордадим М.В. // Економіка АПК. — 2011. — № 4. — с. 57 – 61.
3. Кириленко І.Г. Формування зернового ринку в Україні: стратегія розвитку / Кириленко І.Г., Дем'янчук В.В., Андрющенко Б.В. // Економіка АПК. — 2010. — № 9. — С. 79 – 84.

Одержано 26.09.12

В статье определено место и значение зернового хозяйства для его экономики, предложения относительно повышения экономической эффективности зернового производства в предприятиях района.

Ключевые слова: *эффективность, экономика, сельское хозяйство, зерновые культуры.*

The place and significance of grain production for the economy was identified in the article. Suggestions relating the increase of economic efficiency of grain production at the enterprises of the area were made.

Key words: *efficiency, economy, agriculture, grain crops.*

УДК:657.6

ВІДОБРАЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В АУДИТІ

**Н.А. ІВАНОВА, кандидат економічних наук,
А.А. СЛАВГОРОДСЬКА, Л.В. БІЛЯВСЬКА**

Досліджено суть інвентаризації, її зміст та завдання. Розглянуто основні аспекти інвентаризації товарно-матеріальних цінностей за участю аудитора. Запропоновано приклад робочого документу аудитора з відображення інвентаризаційних різниць та пересортиці

Кожне підприємство має певний запас товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), які є основним елементом засобів виробництва. Відповідно до Листа № 31 – 34000 – 20 – 16/3985 Міністерства фінансів України визначено, що за економічним змістом термін «товарно-матеріальні цінності» відповідає терміну «запаси» [8].

Запаси – активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. Запаси визнаються активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена[3].

Мета аудиту запасів полягає в одержанні аудитором належних (доречних) й достатніх аудиторських доказів щодо відповідності обліку запасів вимогам законодавства та достовірності відображеної у фінансовій і податковій звітності інформації про запаси в усіх суттєвих аспектах. Виходячи з цього, необхідно використовувати різноманітні прийоми та специфічні процедури для